

ตามทฤษฎี สารในกลุ่ม PAHs มีเป็นจำนวนมาก ดังแสดงในตารางที่ 2.1 แสดงจำนวน isomer ที่มีจำนวนวงอะโรมาติก (N) ตั้งแต่ 1 วง

ตารางที่ 2.1 จำนวน PAHs ในระบบ kata-annellated และ peri-condensed ที่มีจำนวนวงอะโรมาติก (N) ตั้งแต่ 1 วง

N	Kata-annellated PAHs	Peri-condensed PAHs	Σ
1	1	0	1
2	1	0	1
3	2	1	3
4	5	2	7
5	12	10	22
6	37	45	82
7	123	210	333
8	446	1002	1448

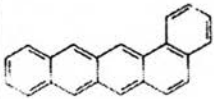
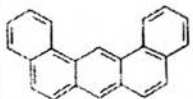
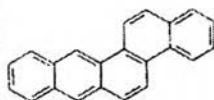
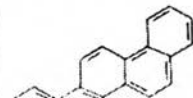
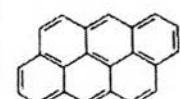
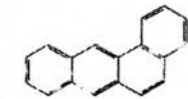
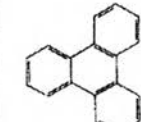
ที่มา : Zander, 1983

2.2.2 ลักษณะสมบัติทางกายภาพ

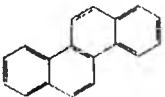
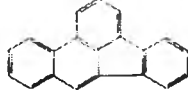
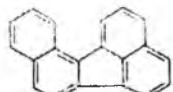
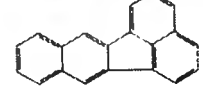
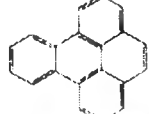
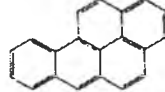
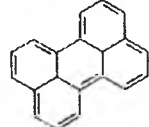
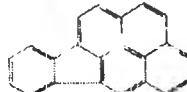
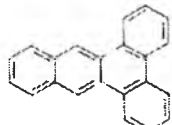
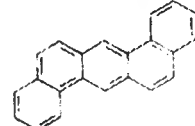
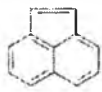
ลักษณะสมบัติทางกายภาพขึ้นอยู่กับขนาดและลักษณะของระบบ π electron ในที่นี้ขนาด หมายถึงจำนวน C อะตอมกลาง และจำนวน π electron ในขณะที่ลักษณะ หมายถึงประเภทของวงอะโรมาติกที่มาเชื่อมต่อ (Zander, 1983)

PAHs ที่ยังไม่อิ่มตัวทั้งหมดมีสถานะเป็นของแข็ง ฅ อุณหภูมิปกติ และมีจุดเดือดสูง ดังแสดงในตารางที่ 2.2 คุณสมบัติเหล่านี้มีผลต่อปริมาณ PAHs ที่ถูกอนุภาคในอากาศดูดซับ

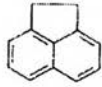
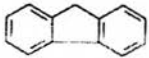

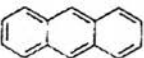
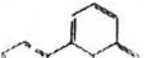

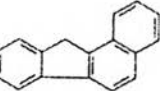
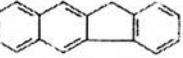
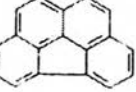
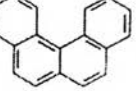
ตารางที่ 2.2 สูตรโครงสร้าง น้ำหนักโมเลกุล จุดหลอมเหลวและจุดเดือดของ PAHs

สูตร โครงสร้าง	ชื่อระบบ IUPAC	น้ำหนักโมเลกุล	จุดหลอมเหลว(°C)	จุดเดือด(°C)
	Dibenzo[a,i]anthracene	278.36	264	
	1,2:6,7-Dibenzanthracene			
	1,2-Benzonaphacene			
	Isopentaphene			
	Dibenzo[a,i]anthracene	278.36	197	
	1,2:6,7-Dibenzanthracene			
	α,α' -Dibenzanthracene			
	Dinaphthanthracene			
	Benzo[b]chrysene	278.36	294	
	1,2:6,7-Dibenzophenanthrene			
	3,4-Benzotetraphene			
	Naphtho-2',1':1,2-anthracene			
	Picene	278.36	368	519
	Dibenzo[α,β]phenanthrene			
	3,4-Benzochrysene			
	1,2:7,8-Dibenzophenanthrene			
	Benzo[ghi]perylene	276.34	278	
	1,12-Benzoperylene			
	Anthanthrene	276.34	264	
	Dibenzo[def,mno]chrysene			
	Coronene	300.36	439	525
	Hexabenzobenzene			
	Dibenzo[a,e]pyrene	302.38	233	
	Benzo[a]anthracene	228.30	167	435
	1,2-Benzanthracene			
	Tetraphene			
	2,3-Benzophenanthrene			
	Naphthanthracene			
	Triphenylene	228.30	199	425
	9,10-Benzophenanthrene			
	Isochrysene			

ตารางที่ 2.2 (ต่อ) สูตรโครงสร้าง น้ำหนักโมเลกุล จุดหลอมเหลวและจุดเดือดของ PAHs

สูตรโครงสร้าง	ชื่อระบบ IUPAC	น้ำหนักโมเลกุล	จุดหลอมเหลว(°C)	จุดเดือด(°C)
	Chrysene 1,2-Benzophenanthrene Benzo[a]phenanthrene	228.30	256	448
	Benzo[b]fluoranthene 2,3-Benzofluoranthene 3,4-Benzofluoranthene Benz[e]acephenanthrylene	252.32	168	481
	Benzo[j]fluoranthene 7,8-Benzofluoranthene	252.32	165	480
	10,11-Benzofluoranthene Benzo[k]fluoranthene 8,9-Benzofluoranthene 11,12-Benzofluoranthene	252.32	216	480
	Benzo[e]pyrene 4,5-Benzpyrene 1,2-Benzpyrene	252.32	179	493
	Benzo[a]pyrene 1,2-Benzpyrene 3,4-Benzpyrene Benzo[def]chrysene	252.32	178	496
	Perylene peri-Dinaphthalene	252.32	274	
	Indeno[1,2,3-cd]pyrene 3-Phenylene pyrene	276.34	184	
	Dibenz[a,c]anthracene 1,2,3,4-Dibenzanthracene Naphtho-2',3',9,10-phenanthrene	278.36	206	
	Dibenz[a,n]anthracene 1,2,5,6-Dibenzanthracene	278.36	267	
	Acenaphthylene	152.21	93	270

ตารางที่ 2.2 (ต่อ) สูตร โครงสร้าง น้ำหนักโมเลกุล จุดหลอมเหลวและจุดเดือดของ PAHs

สูตร โครงสร้าง	ชื่อระบบ IUPAC	น้ำหนักโมเลกุล	จุดหลอมเหลว(°C)	จุดเดือด(°C)
	Acenaphthene Naphthyleneethylene	154.21	96	279
	Fluorene 2,3-Benzindene Diphenylenemethane	166.23	117	295
	Phenanthrene α -Diphenylenethylene	178.34	100	340
	Anthracene	178.34	218	342
	Fluoranthene	202.26	111	375
	1,2-Benzacenaphthene Benzo[jk]fluorene Benz[a]acenaphthylene			
	Pyrene Benzo[def]phenanthrene	202.26	156	404
	Benzo[a]fluorene 11H-Benzo[b]fluorene 1,2-Benzofluorene Chrysofluorene	216.29	190	413
	Benzo[b]fluorene 11H-Benzo[b]fluorene 2,3-Benzofluorene Isonaphthofluorene	216.29	209	402
	Benzo[ghi]fluoranthene	226.28	149	432
	Benzo[c]phenanthrene 3,4-Benzophenanthrene	228.3	66	

ที่มา : คัดแปลงจาก Bjϕresth and Becher, 1986

2.3 แหล่งกำเนิด PAHs

PAHs ถูกปล่อยสู่บรรยากาศได้ทั้งจากกระบวนการต่าง ๆ ตามธรรมชาติและการกระทำของมนุษย์ โดยแหล่งกำเนิดจากธรรมชาติที่พบได้แก่ ภูเขาไฟระเบิดและไฟฟ้า อย่างไรก็ตาม PAHs ส่วน

ใหญ่เกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์ แหล่งกำเนิดของ PAHs จากกิจกรรมของมนุษย์ ส่วนใหญ่เกิดจากการเผาไหม้เชื้อเพลิง ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น

1) โรงงานอุตสาหกรรม

PAHs สามารถปนเปื้อนลงแหล่งน้ำได้จากการปล่อยน้ำจากโรงงานอุตสาหกรรมและการบำบัดน้ำเสียจากของเสียอันตรายของโรงงาน (Björfresth และ Becher, 1986) นอกจากนี้กระบวนการเผาไหม้เชื้อเพลิงของโรงงานอุตสาหกรรมเช่น ถ่านโค้ก หรือน้ำมันปิโตรเลียม ทำให้เพิ่มระดับความเข้มข้น PAHs ในบรรยากาศ จึงทำให้บริเวณเมืองและแหล่งที่มีอุตสาหกรรม ระดับความเข้มข้น PAHs มากกว่าบริเวณชนบท

2) บ้านเรือนและภายในอาคาร

แหล่งกำเนิด PAHs ที่ใหญ่ที่สุดที่ปลดปล่อย PAHs สู่อากาศคือ การเผาไหม้เชื้อเพลิงภายในบ้าน ทั้งนี้ขึ้นกับประสิทธิภาพการเผาไหม้และระบบการควบคุมการปลดปล่อย (Baek, 1991; Ramdahl, 1992) สำหรับบริเวณในอาคาร การสูบบุหรี่ การทำอาหาร รวมทั้งเครื่องทำความร้อน ทำให้เพิ่มระดับความเข้มข้น PAHs ในอาคารได้ Chakraborti และคณะ (1988) ตรวจวัด PAHs ในเมือง Calcutta ประเทศอินเดีย ซึ่งมีการใช้ไม้และถ่านโค้กเป็นแหล่งเชื้อเพลิงในการทำความร้อนภายในบ้าน พบว่ามี benzo[a]pyrene (BaP) สูงมาก (มากกว่า 120 ng/m^3) นอกจากนี้ยังมีการตรวจวัด pPAHs ในบ้านที่ใช้เครื่องทำความร้อนโดย Cretney และคณะ (1985) ภายในบ้าน ในเมือง Christchurch ประเทศนิวซีแลนด์ พบว่า benzo[ghi]perylene และ coronene มีความเข้มข้น $1\text{-}210 \text{ ng/m}^3$ และ Buck (1983) ทำการตรวจวัดในเมือง Essen-Vogelheim ประเทศเยอรมัน พบ PAHs มีความเข้มข้นมากกว่า 43 ng/m^3

3) ยานพาหนะ (จราจร)

รถยนต์และรถบรรทุกเป็นแหล่งกำเนิดหลัก Clayton และคณะ (1992) ในปี ค.ศ. 1991 ทำการตรวจวัดความเข้มข้น PAHs จากการจราจรบริเวณเมือง London ประเทศอังกฤษ พบว่า ความเข้มข้น PAHs สุทธิ $43\text{-}640 \text{ ng/m}^3$ โดย 80% ประกอบด้วย phenanthrene fluorene และ fluoranthene:benzo[a]pyrene และประมาณ 1% คือ benz[a]anthracene นอกจากนี้ยังมีการศึกษาความเข้มข้น PAHs บนถนนบริเวณอุโมงค์พบว่าโดยทั่วไปมีความเข้มข้นอยู่ระหว่าง $1\text{-}50 \text{ ng/m}^3$ บริเวณอุโมงค์ในประเทศเยอรมันตะวันตก มีความเข้มข้น $84\text{-}96 \text{ ng/m}^3$ (Buck, 1983) 76 ng/m^3 (Brasser, 1980) และ 110 ng/m^3 (Benner และคณะ, 1989) Colmsjo และคณะ, 1986b ตรวจวัดพบว่าความเข้มข้น PAHs บริเวณอุโมงค์เดินรถประจำทางในเมือง Stockholm ประเทศสวีเดน มีระดับมากกว่า 4 ng/m^3 และบริเวณรถไฟฟ้าใต้ดินมี flouranthene 21 ng/m^3 pyrene 11 ng/m^3 และ phenanthrene 8.1 ng/m^3 บริเวณอุโมงค์ที่ Craeybeckx Highway ประเทศเบลเยียม พบว่ามี PAHs ในอากาศสูงมาก โดยมีปริมาณยานพาหนะโดยเฉลี่ย 45000 คัน ประกอบด้วยรถยนต์ส่วนบุคคล 60% รถใช้น้ำมันดีเซลและรถบรรทุก 20% (De Fre และคณะ, 1994).

PAHs จากแหล่งกำเนิดต่าง ๆ สามารถแบ่งออกเป็นสัดส่วนได้ดังนี้ (NRC, 1983)

- 39% จากการเผาไหม้
- 22% จากรถยนต์และรถบรรทุก
- 18% จากเครื่องทำความร้อนภายในบ้านเรือน
- 1% จากโรงงานอุตสาหกรรม

2.4 การกระจายตัวของ PAHs ในบรรยากาศ

2.4.1 ความเข้มข้น PAHs ในสิ่งแวดล้อม

ระดับความเข้มข้น PAHs ในฤดูหนาวสูงกว่าในฤดูร้อน โดยในฤดูหนาวแหล่งกำเนิดจากการทำความร้อนในบ้านเรือน ส่วนฤดูร้อนแหล่งกำเนิดจากการจราจร ค่าเฉลี่ยความเข้มข้น PAHs ที่พบในอากาศบริเวณเมืองมีค่า 1-30 ng/m³ ยกตัวอย่างเช่น เมือง Calcutta ซึ่งใช้รถบรรทุกหนักมีระดับความเข้มข้น PAHs มากกว่า 200 ng/m³ บริเวณสถานีรถไฟฟ้าใต้ดิน ความเข้มข้น PAHs ที่ตรวจวัดได้มีค่ามากกว่า 20 ng/m³ และบริเวณใกล้แหล่งอุตสาหกรรม ความเข้มข้น PAHs มีค่าอยู่ในช่วง 1-10 ng/m³ (IPCS, 1998)

ดังได้กล่าวแล้วว่า PAHs ถูกปล่อยสู่สิ่งแวดล้อมได้หลายทาง โดยเฉพาะการเผาไหม้แบบไม่สมบูรณ์ จึงทำให้ PAHs ปนเปื้อนในบรรยากาศ ศูนย์วิจัยและฝึกอบรมด้านสิ่งแวดล้อม กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ได้ตรวจวิเคราะห์หาปริมาณ PAHs 6 ชนิด ที่มีอยู่ในฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 11 µm. ในอากาศบริเวณต่าง ๆ ของกรุงเทพมหานคร 3 บริเวณคือ ย่านธุรกิจการค้าและที่อยู่อาศัย ย่านอุตสาหกรรม และริมเส้นทางจราจร พบ benzo[ghi]perylene มีความเข้มข้นสูงสุดบริเวณย่านธุรกิจการค้าและที่อยู่อาศัยและริมเส้นทางจราจร สำหรับย่านอุตสาหกรรมนั้นพบ pyrene มีความเข้มข้นสูงสุด (กรมควบคุมมลพิษ, 2543)

2.4.2 ปฏิกริยาเคมี

ปฏิกริยาเคมีของ PAHs มีบทบาทสำคัญที่ทำให้ PAHs ถูกกำจัดออกจากบรรยากาศ การคงตัวของ PAHs ในบรรยากาศ ขึ้นอยู่กับโครงสร้างโมเลกุล การทำปฏิกริยากับสารมลพิษบางชนิดเช่น O₃, NO และ SO₂ และคุณสมบัติของอนุภาคที่ดูดซับ PAHs (Björresth และ Becher, 1986)

1) ปฏิกริยากับ oxide ของ N และ S

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาการศึกษาปฏิกริยา PAHs กับก๊าซเช่น NO, NO₂, SO₂ และ SO₃ ซึ่งอาจเกิดขึ้นระหว่างกระบวนการเผาไหม้ Pitts และคณะ (1978) แสดงให้เห็นว่า BaP และ perylene บนแผ่นกรองอาจจะเปลี่ยนเป็น nitro derivatives ของ PAHs โดยการรวมตัวกับ NO₂ และกรดไนตริก

2) การย่อยสลายโดยแสง (Photodegradation)

การย่อยสลายโดยแสงของ PAHs ในอากาศ ซึ่งส่วนใหญ่ถูกดูดซับอยู่บนเถ้าลอย (fly ash) Black carbon และฝุ่น มีความแตกต่างกันอย่างมาก ถึงแม้จะเป็น PAHs สารเดียวกันคือ มีค่าครึ่งชีวิตน้อยกว่า 1 ชั่วโมง จนถึงประมาณ 1000 ชั่วโมง Behymer และ Hites (1988) ศึกษาถึงมีปัจจัยที่มีผลต่อ

การย่อยสลายโดยแสงของ PAHs จากการศึกษาพบว่าค่าครึ่งชีวิตของการย่อยสลายโดยแสงของ PAHs จะขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของเถ้าลอย ไม่ว่าโครงสร้างโมเลกุลจะประกอบด้วยวงอะโรมาติกกี่วงก็ตาม เช่น องค์กรประกอบที่เป็นคาร์บอน พื้นที่ผิว และสี ซึ่งมีความสำคัญมาก เถ้าลอยยังมีสีเข้มมากเท่าใด ค่าครึ่งชีวิตของ PAHs ก็ยิ่งมากคือการสลายตัวช้า และเถ้าลอยที่มีสีจาง ค่าครึ่งชีวิตของ PAHs ก็ยิ่งน้อยคือสลายตัวเร็ว เหตุผลคือ เถ้าลอยที่มีสีเข้มดูดกลืนแสงได้ดี ทำให้แสงเข้าทำปฏิกิริยากับ PAHs ได้น้อย ดังนั้นการย่อยสลายโดยแสงจึงเกิดขึ้นได้เพียงเล็กน้อย ค่าครึ่งชีวิตจึงมีค่ามาก ในทางตรงข้าม เถ้าลอยที่มีสีจางดูดกลืนแสงได้มาก ค่าครึ่งชีวิตจึงมีค่าน้อย (กรมควบคุมมลพิษ, 2543)

2.5 การได้รับสัมผัส PAHs ของมนุษย์

PAHs ถูกปล่อยสู่สิ่งแวดล้อมจากการเผาไหม้แบบไม่สมบูรณ์ของสารอินทรีย์ โดยเฉพาะจากกระบวนการทางอุตสาหกรรม การเผาไหม้เชื้อเพลิง จากนั้น PAHs ถูกดูดซับโดยอนุภาคในอากาศหรือตกลงสู่แหล่งน้ำ (IPCS, 1998)

ประชาชนได้รับสัมผัส PAHs จากบ้านเรือน บริเวณนอกอาคาร และสถานที่ทำงาน แหล่งกำเนิด PAHs ที่มากที่สุดที่ประชาชนได้รับคือ ควันจากบุหรี่ ควันจากการเผาไหม้ไม้ ซึ่งปนเปื้อนมาในอากาศ โดยมีเส้นทางการได้รับสัมผัส ได้แก่

1) การหายใจ

การหายใจเป็นเส้นทางการได้รับสัมผัส PAHs มากที่สุด ซึ่งสามารถปนเปื้อนมากับฝุ่น ควัน หรืออนุภาคในอากาศ การสูบบุหรี่ 1 ซองต่อวัน จะได้รับ PAHs ที่เป็นสารก่อมะเร็งมากกว่า $5 \mu\text{g/day}$ (Menzie, 1992) นอกจากนี้ในบริเวณเมืองแหล่งกำเนิด PAHs มาจากการจราจร การเผาไหม้เชื้อเพลิงทั้งในบ้านเรือนและโรงงานอุตสาหกรรม ทำให้ความเข้มข้น PAHs ในเมืองมีมากกว่าในชนบท โดยความเข้มข้นพื้นฐานของ PAHs ในอากาศในเขตชนบทและบริเวณเมืองมีค่า $0.02 - 1.2 \text{ ng/m}^3$ และ $0.15 - 1.93 \text{ ng/m}^3$ ตามลำดับ (U.S.DHHS, 1995)

2) การรับประทาน

PAHs สามารถพบในน้ำดื่ม ซึ่งอาจปนเปื้อนจากน้ำท่า (ซึ่งมีการปนเปื้อนของน้ำมัน) ระดับความเข้มข้นในน้ำดื่มอยู่ในช่วง $4 - 24 \text{ ng/l}$ (U.S.DHHS, 1995)

3) ทางผิวหนัง

การรับสัมผัสทางผิวหนังเกิดจากการสัมผัสดินหรือเขม่าควันที่มี PAHs ปนเปื้อน หรือจากน้ำมันและผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียมบนเครื่องสำอางหรือยา (U.S.DHHS, 1995)

PAHs สามารถเข้าสู่ร่างกายและสะสมอยู่ในชั้นไขมัน เพราะ PAHs เป็นสารไม่มีขั้ว ละลายน้ำได้น้อย สามารถละลายได้อย่างรวดเร็วและสะสมอยู่ใน lipoprotein membranes ของเซลล์ PAHs สามารถเข้าสู่กระแสเลือดและกระจายอย่างรวดเร็ว โดยส่วนใหญ่สะสมอยู่บริเวณไต ตับ และชั้นไขมัน บางส่วนอาจสะสมอยู่บริเวณม้าม adrenal glands และรังไข่ (U.S.DHHS, 1995)

2.6 ความเป็นพิษของ PAHs

2.6.1 การเป็นสารก่อมะเร็ง (Carcinogenicity)

PAHs หลายชนิดเป็นสารก่อมะเร็ง การได้รับควันจากเตาเผาถ่าน การสูบบุหรี่ ทำให้มนุษย์เป็นมะเร็งปอดมากขึ้น การเป็นมะเร็งจากการได้รับสัมผัส PAHs ขึ้นอยู่กับเส้นทางการรับสัมผัสเช่นจากการหายใจหรือทางผิวหนัง (U.S.DHHS, 1995) นอกจากนี้ PAHs สามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม ตามความสามารถในการก่อมะเร็งคือ กลุ่มที่ก่อมะเร็งและกลุ่มที่ไม่ก่อมะเร็ง ในกลุ่ม PAHs ที่ก่อมะเร็ง IARC (1999) ได้จัดแยกกลุ่มโดยใช้ข้อมูลที่แสดงศักยภาพของการก่อมะเร็งในมนุษย์และสัตว์ทดลอง (กรมควบคุมมลพิษ, 2543) ดังแสดงในตารางที่ 2.3

2.6.2 การเป็นสารก่อเกิดการกลายพันธุ์ (Mutagenicity)

PAHs ที่เป็นสารก่อมะเร็งจะมีฤทธิ์เป็นสารก่อเกิดการกลายพันธุ์ด้วย PAHs บางชนิดเมื่อเข้าสู่ร่างกายจะถูกเมทาโบไลต์โดยเอนไซม์ cytochrome P-450 ทำให้เกิดการเติมหมู่ไฮดรอกซี (-OH) ที่เป็นวงเบนซีนได้เป็นสารอนุพันธ์ epoxide ซึ่งเป็นสารที่ว่องไวมาก สามารถสร้างพันธะโควาเลนต์ที่ดีกับสารพวกโปรตีนและกรดนิวคลีอิก จากการศึกษาตำแหน่งบนโครงสร้าง DNA พบว่าเบสและหมู่ฟอสเฟต เป็นตำแหน่งที่สร้างพันธะโควาเลนต์กับสารก่อมะเร็ง (Vo-Dinh, 1989)

เมื่อเกิดปฏิกิริยาระหว่างอนุพันธ์ของ PAHs กับ DNA มีผลทำให้บางส่วนของ DNA เสียหายภายในเซลล์จะมีระบบซ่อมแซม DNA โดยตัดส่วนที่เสียหาย และเสริมสร้างส่วนที่ดีเข้ามาแทนให้เหมือนเดิม ถ้าการซ่อมแซมนี้เป็นไปตามปกติเซลล์จะเจริญได้ตามปกติเหมือนเซลล์เดิม แต่ถ้าการซ่อมแซมผิดไปจากเดิมหรือไม่มีการซ่อมแซมเกิดขึ้น DNA นั้นก็ยังคงเสียหายหรือมีลำดับเบสผิดไปจากเดิม เมื่อเซลล์นั้นแบ่งตัวจะได้เซลล์ใหม่ที่มี DNA ต่างไปจากเซลล์เดิมคือ เป็นเซลล์ที่เกิดจากการกลายพันธุ์ขึ้น โดยการกลายพันธุ์ที่เกิดขึ้นกับเซลล์ของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมนั้นเกิดขึ้นได้กับทั้งเซลล์สืบพันธุ์และเซลล์ร่างกาย (Vo-Dinh, 1989)

2.6.3 การเสริมพิษ/การต่อต้านพิษ (Potentiation/antagonism)

โดยทั่วไป PAHs ที่เกิดจากแหล่งต่าง ๆ อยู่ในรูปของสารผสมมากกว่าในรูปของสารเดี่ยว และอาจมีสารชนิดอื่นที่ไม่ใช่ PAHs ปะปนอยู่ด้วยเช่น สาร nicotine ที่ปะปนกับ PAHs ในควันบุหรี่ เส้นใยแอสเบสตอลที่ปะปนกับ PAHs ในผงเขม่าจากโรงงาน เป็นต้น การเกิดปฏิกิริยาร่วมระหว่าง PAHs ด้วยกันเอง และระหว่าง PAHs กับสารชนิดอื่น ๆ จึงอาจเกิดขึ้นได้ทั้งก่อนและหลังการได้รับเข้าสู่ร่างกายของมนุษย์และสัตว์ เนื่องจาก PAHs ที่เป็นสารก่อมะเร็งและก่อการกลายพันธุ์จะต้องถูกเมทาโบไลซ์เพื่อเปลี่ยนเป็นเมทาโบไลซ์ที่มีความเป็นพิษและสามารถรวมตัวกับสารชีวโมเลกุลขนาดใหญ่ที่สำคัญของเซลล์เช่น DNA, RNA และ โปรตีน ได้ ฉะนั้นการยับยั้งหรือกระตุ้นเอนไซม์ที่มี

ส่วนเกี่ยวข้องกับเมตาโบลิซึมของ PAHs ไม่ว่าจะเนื่องจาก PAHs ด้วยกันเองหรือจากสารชนิดอื่นก็ย่อมมีผลในการเสริมหรือต่อต้านความเป็นพิษของ PAHs ได้ (U.S.DHHS, 1995)

ตารางที่ 2.3 การจัดกลุ่ม PAHs โดย International Agency for Research on Cancer (IARC)

กลุ่ม 2A	Probably carcinogen to humans มี 3 สาร
	benz[a]anthracene, benzo[a]pyrene, dibenz[a,h]anthracene
กลุ่ม 2B	Possibly carcinogen to humans มี 11 สาร
	benzo[b]fluoranthene, benzo[j]fluoranthene, benzo[k]fluoranthene, dibenzo[a,e]pyrene, dibenzo[a,h]pyrene, dibenzo[a,i]pyrene, dibenzo[a,l]pyrene, dibenzo[a,j]acridine, dibenzo[a,h]acridine, indeno[1,2,3-cd]pyrene, naphthalene
กลุ่ม 3	Unclassifiable as to carcinogenicity to humans มี 23 สาร
	anthracene, benz[a]acridine, benz[c]acridine, benzo[ghi]fluoranthene, benzo[a]fluorene, benzo[b]fluorene, benzo[c]fluorene, benzo[ghi]perylene, benzo[c]phenanthrene, benzo[e]pyrene, chrysene, coronene, cyclopenta[c,d]pyrene, dibenz[a,c]anthracene, dibenzo[a,j]anthracene, dibenzo[a,e]fluoranthene, dibenzo[h,r,s,t]pentaphene, fluoranthene, fluorene, perylene, phenanthrene, pyrene, triphenylene

ที่มา : ดัดแปลงจากกรมควบคุมมลพิษ, 2543

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Chuang และคณะ (1991) ศึกษาเกี่ยวกับ PAHs และอนุพันธ์ ในอากาศบริเวณในอาคารและนอกอาคารของบ้านตัวอย่างที่สุ่มเลือกมา 2 กลุ่ม โดยบ้าน 8 หลัง ที่ทำการเลือกมีคุณสมบัติคือ ระบบทำความร้อนแบบใช้ไฟฟ้า/ก๊าซ การทำอาหารแบบใช้ไฟฟ้าหรือก๊าซ และมีหรือไม่มีควันบุหรี่ (Environmental Tobacco Smoke : ETS) จุดเก็บตัวอย่างอากาศในอาคารคือ ห้องครัวและห้องรับแขก ทำการเก็บตัวอย่าง 8 ชั่วโมง ส่วนบริเวณนอกอาคารทำการเก็บตัวอย่าง 8 ชั่วโมง ผลการศึกษาพบว่า PAHs ที่พบมากบริเวณในอาคารได้แก่ naphthalene ความเข้มข้นของอนุพันธ์ PAHs ในอาคารน้อยกว่านอกอาคาร แต่มีอนุพันธ์ของ PAHs บางชนิดมีค่าความเข้มข้นในอาคารสูงกว่านอกอาคาร ได้แก่ naphthalene dicarboxylic acid anhydride, pyrene dicarboxylic acid anhydride และ 2-nitrofluoranthene บ้านที่ใช้ระบบทำความร้อนแบบใช้ก๊าซมีความเข้มข้น PAHs สูงกว่าบ้านอื่น ๆ นอกจากนี้ยังพบว่า ETS มีผลต่อความเข้มข้นของ PAHs อย่างมีนัยสำคัญ และเมื่อเปรียบเทียบจุดเก็บตัวอย่างภายในบ้านพบว่าห้องรับแขกซึ่งมีเครื่องทำความร้อนมีความเข้มข้น PAHs สูงกว่าห้องครัว

Halsall และคณะ (1994) ศึกษาเกี่ยวกับ PAHs ในอากาศบริเวณเมืองในประเทศไทยอังกฤษ โดยเมืองที่ทำการเก็บตัวอย่างได้แก่ London Manchester Cardiff และบริเวณแหล่งอุตสาหกรรมเบา ในเมือง Stevenage การเก็บตัวอย่างใช้ high-volume air samples ที่ระดับความสูงประมาณ 25 m. จากการศึกษาพบว่า ในปี 1991 London ซึ่งเป็นเมืองศูนย์กลางที่ใหญ่ที่สุด มีค่าเฉลี่ยความเข้มข้นสาร PAHs สูงสุดคือ 166 ng/m^3 โดย Manchester Stevenage และ Cardiff มีค่าเฉลี่ยความเข้มข้นลดลงตามลำดับ phenanthrene และ flourene เป็นสาร PAHs ที่พบมากในแต่ละเมือง นอกจากนี้ความเข้มข้นสาร PAHs ในแนวระดับจะมีความเหมือนกันในแต่ละเมือง

Chuang และคณะ (1995) ศึกษาวิธีการตรวจวัดและการแพร่กระจาย PAHs บริเวณบ้านและดินบริเวณทางเท้า จุดประสงค์ของงานวิจัยเพื่อตรวจวัดความเข้มข้น PAHs ในแนวระดับภายในบ้านและบริเวณทางเท้า และเพื่อตรวจวัด PAHs ในอนุภาคดิน/ฝุ่น จากทางเท้าเข้าสู่ภายในบ้าน การศึกษานี้เก็บตัวอย่างจากบ้านจำนวน 8 หลัง ในปี 1992 และ 1993 ในช่วงที่มีการใช้เครื่องทำความร้อน ผลการศึกษาพบว่า สาร PAHs 19 ชนิด พบในบริเวณบ้าน ดินบริเวณทางเดินเข้าบ้าน ดินบริเวณบนทางเท้า และดินบริเวณที่อ้างอิงมีช่วงความเข้มข้นตั้งแต่ 16 - 580 ppm (w/w) 58 - 5500 ppm 0.58 - 1220 ppm และ 0.63 - 63 ppm ตามลำดับ

Lee และคณะ (1995) ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของ PAHs ในบรรยากาศที่มีแหล่งกำเนิดจากการจราจร ประเทศไต้หวันโดยทำการเก็บตัวอย่างบริเวณเมือง 18 ตัวอย่าง และบริเวณชนบท 12 ตัวอย่าง ซึ่งทั้ง 2 บริเวณจะเก็บตัวอย่างจาก PAHs ที่เกิดจากการจราจรแล้วนำมาเปรียบเทียบกัน ผลการศึกษาพบว่าความเข้มข้น PAHs สุทธิ (ก๊าซและอนุภาค) ในอากาศบริเวณที่มีการจราจรมีค่าเฉลี่ย 8110 ng/m^3 ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าบริเวณชนบทประมาณ 8.3 เท่า และบริเวณเมือง 5.3 เท่า และค่าเฉลี่ยความเข้มข้นสาร PAHs ที่ดูดซับบนอนุภาคแขวนลอย ในอากาศบริเวณที่มีการจราจร $15400 \mu\text{g/m}^3$ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าบริเวณชนบทประมาณ 11.6 เท่า และบริเวณเมือง 6.5 เท่า และจากการศึกษายังพบว่า ยานพาหนะที่ใช้ น้ำมันดีเซลจะปล่อยสาร PAHs สูงสุด โดยมีความเข้มข้นรวมเท่ากับ 7341 mg/l

Miguel และคณะ (1998) ศึกษาการปลดปล่อย PAHs และ Black carbon จากยานพาหนะที่ใช้ น้ำมันดีเซลและก๊าซโซลีนบริเวณถนน โดยทำการตรวจวัดความเข้มข้นของมลสารบริเวณอ่าว San Fransico ในอูโมงค์ Caldecott ช่วงฤดูร้อนในปี 1996 โดยแบ่งการเก็บตัวอย่างออกเป็น 2 ประเภท ประเภทแรกคือ เก็บตัวอย่างที่ปล่อยจากรถบรรทุก (heavy-duty diesel truck) และประเภทที่สองคือ เก็บตัวอย่างที่ปล่อยจากยานพาหนะขนาดเล็ก (light-duty vehicles) จากการศึกษาพบว่าสารมลพิษจาก

ยานพาหนะขนาดเล็กและรถบรรทุกมีค่า 30 ± 2 และ 1440 ± 160 มิลลิกรัมเขม่าควัน/กิโลกรัม น้ำมัน ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่ารถบรรทุกที่ใช้น้ำมันดีเซลเป็นแหล่งกำเนิดหลักในการปล่อย PAHs

Chan และ Kwork (2001) ศึกษาการกระจายตัวของอนุภาคในอากาศในแนวระดับความสูงบริเวณเมือง ประเทศฮ่องกง โดย เลือกสถานที่เก็บตัวอย่าง 4 อาคาร ซึ่งตั้งอยู่บนถนนที่มีโครงสร้างและสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน นอกจากนี้ยังแบ่งโครงสร้างถนนออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ถนนที่มีอาคารสูงปิดทึบทั้งสองฝั่ง (street canyon) และถนนเปิดโล่ง (open street) ผลการศึกษา บริเวณถนนที่มีอาคารปิดทึบ ความเข้มข้นจะลดลงตามความสูง ซึ่งเป็นผลจากอนุภาคที่มีขนาดใหญ่จะตกลงเนื่องจากแรงโน้มถ่วงและอนุภาคที่มีขนาดเล็กจะกระจายออกไปมากกว่า การแพร่กระจายของอนุภาคบริเวณถนนที่มีอาคารปิดทึบขึ้นอยู่กับทิศทางลมบริเวณนั้น ๆ และโครงสร้างของถนน ส่วนบริเวณถนนเปิดโล่ง ความเข้มข้นในแนวระดับขึ้นอยู่กับ vertical mixing local dilution และปัจจัยภายนอกเช่น ลมทะเล เป็นต้น

Liu และคณะ (2001) ศึกษา PAHs ในอากาศบริเวณในอาคารและนอกอาคารของเมือง Hangzhou ประเทศจีน ทำการเก็บตัวอย่างอากาศจากภายในอาคารและนอกอาคาร (บ้าน) จำนวน 2 หลัง โดยเก็บตัวอย่างในช่วงฤดูร้อนและฤดูใบไม้ร่วง ปี 1999 จากการศึกษา พบว่าในฤดูร้อนผลรวมความเข้มข้น PAHs บริเวณในบ้านมีค่าอยู่ในช่วง $1.481 - 20.466 \mu\text{g}/\text{m}^3$ ส่วนในฤดูใบไม้ร่วง ความเข้มข้นอยู่ในช่วง $3.897 - 29.852 \mu\text{g}/\text{m}^3$ และบริเวณนอกบ้าน ในช่วงฤดูร้อน ความเข้มข้น PAHs บริเวณในบ้านมีค่าอยู่ในช่วง $1.380 - 20.468 \mu\text{g}/\text{m}^3$ ส่วนในฤดูใบไม้ร่วง ความเข้มข้นอยู่ในช่วง $2.721 - 30.678 \mu\text{g}/\text{m}^3$ โดยทั่วไปความเข้มข้น PAHs ในอาคารมีค่ามากกว่าภายนอกอาคาร นอกจากนี้ พบว่า ความเข้มข้น PAHs จะเพิ่มขึ้นเมื่ออุณหภูมิสูงขึ้น และมีการเปรียบเทียบจุดเก็บตัวอย่างภายในบ้านพบว่าความเข้มข้นในห้องนอน > ห้องครัว > ห้องรับแขก > ระเบียง

Chetwittayachan (2001) ศึกษาความเข้มข้นของ pPAHs และประเมินความเสี่ยงของ pPAHs ในอากาศที่มีผลกระทบต่อสุขภาพของมนุษย์ โดยทำการศึกษาในโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น และที่กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย ในโตเกียวทำการศึกษาในปี 2000 เดือนสิงหาคมและกันยายน (ฤดูร้อน) และปี 2001 เดือนมกราคม (ฤดูหนาว) ในกรุงเทพมหานครทำการศึกษาในปี 2001 เดือนมีนาคม (ฤดูร้อน) และเดือนสิงหาคม (ฤดูฝน) จุดติดตั้งเครื่องมือของทั้ง 2 เมือง จะติดตั้งบริเวณริมถนนและบริเวณพื้นที่ทั่วไป ผลการศึกษา เมื่อนำค่าความเข้มข้นของ pPAHs ในฤดูร้อนของ 2 เมืองเปรียบเทียบกัน พบว่า บริเวณริมถนนความเข้มข้นเฉลี่ยของ pPAHs ในกรุงเทพมหานครสูงกว่าโตเกียว ในทางตรงข้าม บริเวณพื้นที่ทั่วไปความเข้มข้นเฉลี่ยของ pPAHs ในโตเกียวสูงกว่ากรุงเทพมหานคร เล็กน้อย เมื่อพิจารณาความเข้มข้นของ pPAHs ในกรุงเทพมหานคร ทั้ง 2 ฤดู พบว่าที่ความสูงระดับพื้น ความ

เข้มข้นเฉลี่ย 24 ชั่วโมงของ pPAHs ไม่แตกต่างกัน แต่ที่ระดับความสูงของอาคาร 4 ชั้น ความเข้มข้นเฉลี่ยของ pPAHs ในฤดูฝนสูงกว่าฤดูร้อน เมื่อนำข้อมูลความเข้มข้นของ pPAHs และปัจจัยอื่น ๆ สร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ (multiple linear regression model) พบว่า ตัวแปรสำคัญที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงความเข้มข้นของ pPAHs คือ ฝนตกชุกขนาดใหญ่ เป็นแหล่งกำเนิดหลักของ pPAHs ความเร็วลมและอุณหภูมิ